

Pikakuvia New Yorkista

IV.

Helteen kynsissä.

“Selkeätä ja lämpimämpää odotettavissa”.

Mieluiselta tuntuu meikäläisistä pohjolan lapsista tavallisissa oloissa lukiessa tämän tapaista ilmanennustusta, mutta mieluisuutensa menettää se, kun se tapahtuu kesäsydännä, viikkokauden kestäneen helteen vallitua New Yorkissa ja lämpömittarin jo ennestään katutasossa pysytellessä 90 asteen korvissa. Paikkaansa ei enään tahdo silloin pitää puheenparsa: “ei lämmin luita riko”, se helposti jo pyrkii viemään hengenkin.

Koko kaupunki huohottaa kuumuuden kourissa. Korkeiden kivimuurien keskeensä sulkevat katusolat ovat todellisia tulipätsäjä ilman pienintäkään tuulen henkäystä, ja kekäleön tavoin polttava aurinko ei keskipäivällä suo suuria varjoja kaduilla liikkuville. Vaikka — tuskinpa varjossakaan vilpoisuus suuresti asuu —, ilma on niin läpeensä paahdetta hohtavaa. Väsynein askelin laahustavat niin ihmiset kuin eläimet eteenpäin, päiviä jatkuva helle on kaikilta riistänyt virkeyden ja voiman. Ja yhä vain odotettavissa kasvavaa kuumuutta!

Eronsa kuitenkin on New Yorkin kuumuudella eri varallisuusasteissa oleville ihmisille. Alkaaksemme varallisuuden hui-
pusta, rahapohattojen asteesta,

merkitsee se heille suurimmaksi osaksi kaikkea muuta kuin tuskallista kärsimystä. Heille se vain tuottaa mahdollisimman suuria kesäisiä nautintoja, purjehdusmatkoja omilla höyryjähdeilla viileämpään pohjolaan, kylpylaitoksia, kalastusta, soute-lua tai lepoetkiä talven kestäneen hurjistelun jälkeen jossain vuoristohuvilassa. Heidän ei ole pakko viipyä helteen paahtamassa kaupungissa, heille koovat varoja tällaiseen elämään miljoonat työläiset, jotka itse eivät ole tilaisuudessa mitään näistä kesähuveista nauttimaan. Ja jos joku harva rahapohatta joskus sattuuakin olemaan pakotettu viipymään kesäiseen aikaan kaupungissa asiointensa vuoksi, on hänellä asuntonaan vilpoisan puiston vierustalla seisova yksityispalatsi, tai kaikilla mukavuuksilla ja jäähdytyslaitoksilla varustettu hotelli, tai ei hän tyydy näihinkään, vaan kiidättää hänet joka aamu kaupunkiin automobiili maaseudulla olevasta kesähuvilasta, hakien hänet jälleen illoin takaisin sinne lepuuttamaan ruumistaan sähköviuhkoilla varustetun yksityiskonttorin vaivoista.

Yhtä onnellisessa asemassa ei enään ole keskiluokka. Sille ei enään ole tarjolla huvijahteja, kylpypaikkoja, vuoristohuviloita — ei ainakaan suurimmalla osalla. Se saa tyytyä siihen, mitä kaupunki sille voi tarjota vil-

poisuuden alalla. Viikkonsa saa se kuluttaa keskellä kuumaa kaupunkia ja kadehtien katsella rahaluokan lautaluukuilla sulettuja palatseja parhaissa ja vilpoisimmissa osissa kaupunkia, vaikka se kyllä itse vielä kykenee hankkimaan itselleen siedettävässä kunnossa ja verrattain siistissä ympäristössä olevan asunnon. Ja lisäksi — onhan sillä mahdollisuus ainakin sunnuntaisiin ja juhlapäivinä vetäytyä kaupungin tomusta ja kuumuudesta joko meren rantaman tai maaseudun raittiiseen vilpoisuuteen, ja onpa osalla toive voida viettää kokonaisia viikkoja loma-aikaansa virkistävän luonnon helmassa. Sitäpaitsi sen tulot ja toimialat sallivat heidän päivätyönsä päätyttyä etsiä mahdollisimman parasta virkistystä kaupungissa — kattoteattereita ja ravintoloita, automobiilijalajeluja tai siedettävän mukavaa lepoa kylmän kylvyn jälkeen siisteissä asunnoissa.

Mutta toisin on laita köyhälistön — kolmannen ja valtavan enemmistön osan kaupungin asukkaista. Heille ei ole suotu mitään vapautusta ja huojennusta kuumuudelta. He, kaiken tuottajat, ovat tässä kuten kaikissa muissakin suhteissa täydellisesti lapsipuolen asemassa. Nouseva aurinko ajaa heidät vuoteiltaan tukahduttavassa lämmössä vaivoin saavutetun levon jälkeen joka päiväiseen raadantaan joko paahtavassa auringonpaisteessa, lemuavassa hikipajasessa, raskastöisessä tehtaassa tai huonolla ilmanvaihdolla varustetussa kaupalliikkeessä tai konttorissa. Pitkä työpäivä, jo ta-

vallisissa oloissakin voimia kysyvä, ei ole omiaan mieltä virkistämään, ja päivätyön jälkeen edessä sama ohjelma — varojen puutteessa kuumuuden aikana sopimatonta ruumiinsa ravitseminen ja melkein vielä sietämättömämpi yö kuin päivä levon hankkimista varten uuden työpäivän varalle.

Iltainen kävelymatka tukahduttavan kuumana heinäkuun iltana kahdessa osassa kaupunkia on parhaimpia todistuksia kesäiseen aikaan siitä, miten luonnotoman väärin olot ovat järjestyneet nykyisessä kapitalistisessa suurkaupungissa. Matkatkoon tarkastelija ensin askeleensa rahamaailman kaupunginosiin, liikkukoon hän Viidennen avenuen, Central Park Westin tai Riverside Driven verrattain vilpoisilla seuduilla, joissa kuitenkin useimmat asunnot tähän aikaan seisovat autiaina, vaikka ne ovat kaupungin asuttavimpia paikkoja kesäiseen aikaan puistojen ja vilpoisten jokien ja lampien vuoksi, ja siirtyköön hän sitten esimerkiksi ala-Itäpuoleen Suffolk, Hester, Essex ynnä muiden katujen seutuville, ja hän tuskin uskoo silmiään tai olevansa niin keuhussa mailman rikkaimmassa kaupungissa, jossa hän kyllä edellisen kävelynsä aikana uskoit olevansa. Ja jos hänellä on silmät nähdä ja hermoja ja huomio kykyä tarkastella, riittää hänelle kyllä näkemistä ja tarkastelemista.

Kapeat kadut, kuusi ja seitsemänkerroksisten vuokrakasarmien piirittämänä muistuttavat hänelle enemmän muurahaispesää kuin ihmisten asuinseutua.

Askel askeleelta voi hän vaivoin tunkeutua lapsi ja ihmislaumojen läpi, jotka täyttävät kadun kuin markkinapaikalla. Kaikkea muuta kuin terveydellisiä ja ilmapaihdollisia suhteita silmällä pitäen rakennetut asunnot näissä kasarmeissa ovat yhtä luonnottomia asujamiaan sisällä pidättämään kesäisessä tukahduttavassa helteessä kuin talvisessa pakkasessa. Jokainen, joka vain kynnelle kykenee, koettaa niistä kuumana kesä-iltana karkoontua. Kadut, paloportaat, ikkunat ja katot saavat kaikki osansa jokaisen koettaessa saada nauttia siitä vähäisestäkin ilman raittiudesta, joka näillä seuduin vallitsee ja jota hiukan paremmissa osissa kaupunkia asuva pitää saastaisen tukahduttavana. Puoli alastomat lapset juoksevat ja ryömivät katukäytävillä kuumuuden mädännyttämien roskajätteidensä keskellä, äidit, lämmön melkein pakahduttamina, viuhkuvat kuumuuden vuoksi vaikeroiville sylilapsilleen niukkaa viileyttä ylläpitääkseen heissä henkeä yli kuuman aallon, ja yön rasittamat miehet loikoilevat tai istuvat katukäytävillä, missä heille siihen sijaa tarjoutuu uupunutta ruumistaan lepuuttaakseen. Ja pukimiin nähden on turha kainous kaukana. Kukaan ei jouda kiinnittämään huomiotaan naapurinsa alastomuuteen, olkoon hän sitten mies tai nainen, pukimet ovat heille sitä, mitä ne alkuaan ovat kaikille olleet — suojakeinoja ilmaa vastaan ja nyt ei niitä tarvita, miksi siis niitä liikojätkä kannettaisiin?

Ja juuri pukimien vähentämisen onkin melkein ainoa keino,

jolla köyhälistön kaupunginosan asukas voi kuumuutta vastaan taistella. Jää, aine, jota hän tarvitsisi nyt yhtä kipeästi kuin kivihiihtä pakkasyön lähestyessä, on tuskin hänen yltämissään. Pennit ovat laskettavissa hänellä ennenkuin hän voi niitä tuhлата, ja jäähän, kuten kaikkeen muuhunkin nähden, on hän lapsipuolen asemassa — mistä varakas suurkuluttaja mahdollisesti maksaa sentin, saa hän maksaa kymmenen ja hänelle voi tämä kymmenen senttiä merkitä melkoista osaa päivän tuloista. Siksi ei jää joudakaan täällä tarkotuksiin, johon sitä paremmissa oloissa elävät käyttävät. Ei sillä ruoka-aineita kannata estää kuumuudessa pilaantumasta, jos sellaisia olisikin; vain kuumuuden äärimmilleen uuvuttamia koetaan jääpaloilla virkistää, pikkulasten ravinnoksi aijottua, jo nytkin bakteerioiden pilaamaa maitoa estää kokonaan myrkyksi heille muuttumasta ja huohottavien sylilasten otsia ja valtimoita jäähdyttää saadakseen heidät jälleen yli yön hengissä säilymään. Itäpuolen lapsilaumalle jääpala heinäkuun kuumuudessa merkitsee enemmän kuin parempiosaisten lapsille parhaimmat herkut ja jääajajan vaunujen ympärillä häärivistä ja jääsiruja kokoovista lapsukaisista vievät voiton onnellisuudessa ainoastaan ne onnelliset, jotka sattuvat paikalle kun katujen puhdistajat avaavat vesihydrantit kaduille varten. Silloin ei vaatteiden kastuntaa pelätä, autuas silloin se poikanen tai tyttönen, joka suihkuun pääsee kylmään kaste-

luun. Niin onnellisilta lapset silloin näyttävät, että useampi kuin yksi kadunpuhdistaja on vastoin määräyksiä jättänyt vesihydrantin vettä valumaan tuntikausiksi antaakseen lapsille tilaisuuden itseä siinä vilvottamaan.

Mutta yö, levon aika lähestyy. Edessä on jälleen uusi kamala kidutus. Jatkuvan kuumuuden uuvuttama ruumis kaipaa lepoa enemmän kuin mitään muuta, mutta sen saaminen on mahdotonta. Auringon paahtamat kivimuurit ovat sisältä kuin leivin uuneja, hengitys on ahdasta, ilman vähintäkään ilmanvaihtoa, hiki valuu virtana ja täyteen sulottujen huoneiden unta yrittävien raskaat huokaukset estävät unen sellaisiltakin, joille se olisi juuri tulossa. Rakennusten katot, paloportaat, katukäytävät ovat täynnä rakennuksista paenneita helteen uhreja ja puistot, joita köyhistä huolehtiva kaupungin hallitus on tuskin ollenkaan hankkinut kaupungin osiin, joissa niitä enimmäin tarvittaisiin, ovat ahdetut ihmisiä täyteen. Suuret puistot, kuten Central puisto ynnä muut ovat myöskin olleet puoleen yöhön saakka, autuuden pesiä tuhansille, mutta sijaiten "hienoston" lähetyillä, on puolenyön hetki, autuuden loppuna ystävällisen kaupungin hallituksen toimesta, joka kieltää puistossa lepäämisen puolesta yöstä varhaiseen aamuhetkeen saakka. Vain erikoistapauksissa suodaan armo täksi ajaksi, muulloin saa tuhansien armeija laahustaa itsensä omille nurkilleen yötänsä piinassa viettämään, miten parhaiten kykenee.

Kuuma yö kuluu, päivä valkeenee uudeksi yhä kumemmaksi. Sanomalehdet kertovat kymmenistä, sadoista kuumuuteen sortuneista. Ja katsellessaan kuumuuteen kuolleiden tai uupuneiden luetteloa huomaa tarkastelija, että vain poikkeustapauksessa kuuluu tällainen henkilö n. k. parempi osaisiin, enin osa heistä on työn raatajia tai pikkulapsia köyhälistön kaupungin osissa, joissa asunto kuten kaikki muutkin olot ovat täysin luonnottomia. Lohduttakoon itseään hurskas tekopyhä tällaista huomattessaan sillä, että "ketä Herra kurittaa, sitä hän rakastaa," mutta yhteiskunta-olosten tarkastelijalle selvenee pakostakin tällaisena kuumana aikana samoin kuin talvisen pakkasmyrskyn raivotessa, että tällainen "Herran kurittava rakkaus" on mahdotonta, luonnottomia ja että olotila tällainen johtuu varmasti muusta kuin "Herran rakkaudesta", jota yläluokan papit saarnaavat alaluokan nöyryydessä ja alistuvaisuudessa pidättämiseksi, ja että se on poistettavissa ja olot tasattavissa heti, kun vain tämä "Herran rakkauden" esine, alaluokka, köyhälistö, oppii asemansa huomaamaan ja käsittämään, että se yksin lämmönkin liiallisesti vallitessa on lapsipuolen asemassa yläluokkaan ja parempiosaisiin nähden. Ja kun näin on asiain tila, johon suuntaan meidän on aina taisteltava, niin silloin "selkeätä ja lämpimämpää odotettavissa" ennustus helteisenä heinäkuun päivänä merkitsee kylpyjä, merenrantoja,

vuoristoja suurimmalle osalle suurkaupungin asujamista eikä kuten nyt, vain muutamille ver-

rattain harvoille raatajaluokan työn ja hien kustannuksella eläville. E.

Mormonismi

(John Suojan Työväen-Opistolla pitämä esitelmä).

Mormonismista yleensä on hyvin vähän kirjoitettu, vaikkakin se on pilkistänyt esiin tuon tuostakin yleisessä elämässämme. M. m. on Yhdysvaltain kongressin trusteja tutkimaan asettavan komitean kautta tullut selville, että mormoni-kirkko on yksi vaikutusvaltaisempia osakkeenomistajia "sokeritrustissa", mutta seikkaperäistä tutkimusta kansalle nähtäväksi ei ole tehty, joka johtunee mormoni-kirkon yhteydestä finanssimaailmaan.

Sosialistien taholta ei tähän mennessä ole asiasta paljoakaan kirjoitettu, joten käytettävissäni olleet lähteet eivät ole olleet tuoreita eikä nykyisen työväen katsantokannan mukaisia. Näin ollen olen yksin vastuunalainen esitelmästäni.

Mormoniliike alkoi vuosien 1820—30 välillä läntisessä osassa New Yorkin valtiota.

Ontario-kaunti, jossa Joseph Smith ("Profeta-Smith") asutti, oli jokseenkin erämaana. Rochesterin kaupungissa tähän aikaan oli kaksi tai kolme hirsimökkiä. Suurin osa Ohiota ja Illinoisin valtioista oli vielä luonnontilassa. Missourin valtio oli

Yhdysvaltain asutusten rajana, maat kauemmas tästä olivat Indianien asustamana. Joitakin valkoisten väliaikaisia (prospektorien ja turkismetsästäjien) asumuksia oli löydettävissä Eriejärven ja Mississippi-joen välillä, mutta ne olivat vähälukuiset ja seutua voi kuitenkin kutsua "villiksi". Indiani-sodat olivat vielä näiden asukkaitten mielisä tuoreina muistoina. Maanviljelys muodosti heidän pääelinkeinonsa ja heillä oli aikonaan kova työ raivata viljelykselle näitä maita.

Vaikkakin he olivat riippuvaisia maittensa viljelyksestä, he eivät kuitenkaan panneet siihen suurta huomiota; rikkauksien löytäminen muodostui heidän sydämen asiaksensa, maanviljelijänä olemisen tuntui heistä olevan vain väliaikaista. Tämä rikkautemiskysymys heissä oli niin voimakasta, että se johti taikuteen; niinpä kerrotaan Joseph Smithin olleen taikuri, kerrotaan hänen etsineen kadonnutta hopeakaivosta "viisasten-kiven" avulla. Näillä erämaan seuduilla ja pitkin Ontario-järven rannikkoa oli sarja maakumpuja